

5 Actorenanalyse: Standpunten, kansen en belemmeringen

In het tweede deel van de actorenanalyse worden de standpunten, kansen en belemmeringen omschreven. Daarmee worden onderzoeksvragen 4 en 5 beantwoord. De standpunten zijn van belang voor het maken van de juiste beslissingen in de gebiedsvisie. Op deze manier kan er op politiek niveau draagvlak worden gecreëerd voor de uitvoering van het project van de Smeerveense Loop. De standpunten die in dit hoofdstuk zijn verwerkt, zijn verzameld aan de hand van interviews met de partijen. Er is vooraf aan het onderzoek besloten om de bewoners van de omliggende dorpen en de grondeigenaars op dit moment buiten het onderzoek te laten. Het is van belang om in een later stadium de bewoners in het omliggende gebied op de hoogte te brengen van de plannen, dit moet o.a. gebeuren om draagvlak voor natuurontwikkeling onder de bewoners te creëren. De grondeigenaren zijn projectontwikkelaars, zij hebben enige jaren geleden de grond van de toenmalige grondeigenaren opgekocht. In de tijd van overname was er sprake van dat de gemeente een gedeelte van het onderzoeksgebied wilde gebruiken voor stedelijke ontwikkelingen. De projectontwikkelaars hebben de grond opgekocht en ideeën opgeschreven voor woningbouw in het gebied.

Alle standpunten zijn door de betreffende instanties goedgekeurd. De notulen en de vragenlijsten van de interviews zijn toegevoegd in bijlage 1. In de notulen is ook na te lezen met wie het interview gehouden is en wat zijn of haar functie is.

5.1 Het Rijk

In het onderzoeksgebied van de Smeerveense Loop zijn enkele percelen in bezit van Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer is een natuurbeheerorganisatie in Nederland. Staatsbosbeheer is sinds 1998 een zelfstandig bestuursorgaan, voorheen was het onderdeel van het Ministerie van LNV. Nu maakt Staatsbosbeheer jaarlijks afspraken met dit ministerie over de te volgen strategie en de minister van LNV is de eindverantwoordelijke. Daarom zijn de standpunten van Staatsbosbeheer bij deze paragraaf ingedeeld.

Staatsbosbeheer vindt het een goed initiatief dat er breed meegedacht wordt over de ontwikkeling van het landelijk gebied. Er is gebleken dat in het gebied van de Smeerveense Loop bijzondere en zeldzame planten en diersoorten kunnen voorkomen. Helaas is ook gebleken dat de natuur zich op dit moment niet goed kan ontwikkelen. Dit wordt onder andere veroorzaakt door een te lage waterstand (wat gunstiger is voor de landbouw) en door afvangen van lokale kwel ten gevolge van die waterstandverlaging. Ook heeft de verrijking (vermesting) van het land ongunstige gevolgen op de percelen van Staatsbosbeheer. Tegenwoordig bestaan de percelen uit pijpenstrootje-rompgemeenschap met enkele klokjesgentianen, welke ooit een nat heischraal grasland was. Staatsbosbeheer is niet optimistisch over de ontwikkeling van de terreinen en ziet een sombere toekomst. Dit heeft te maken met de beperkte omvang van de terreintjes. Staatsbosbeheer ziet uiteraard graag dat het gebied behouden blijft en zich ontwikkelt als natuurgebied, zodat zeldzame planten- en diersoorten zich kunnen herstellen en vestigen. Hierbij moet wel goed beheer toegepast worden zoals verarming van de bovengrond. Verder moet dan de grondwaterstand verhoogd worden, willen de zeldzamere soorten in aantallen uitbreiden. Wellicht kan het gebied dan op een gegeven moment weer getypeerd worden als nat heischraal grasland.

Kansen

Staatsbosbeheer heeft inzicht, door het monitoren van soorten, in het voorkomen van vegetatie en fauna in het gebied. Ook is er inzicht in wat de invloed van een hogere waterstand op het gebied is.

Belemmeringen

De percelen van Staatsbosbeheer hebben een beperkte omvang daarom is er geen prioriteit voor natuurontwikkeling/ herstel. Een andere factor die hierin mee speelt is de agrarische functie die het gebied op dit moment heeft.

5.2 Provincie Drenthe

De Provincie Drenthe beschouwt het gebied van de Smeerveense Loop als een gebied waar nu landbouw wordt uitgevoerd en dat potenties heeft voor natuur. Dit vanwege de historie van het gebied en het feit dat het een brongebied/ bovenloop is van het Peizerdiep (Eelderdiep). De agrarische functie van het gebied is vastgelegd in het Provinciaal Omgevingsplan, dit is het integraal kader voor het provinciaal beleid (POP II). Toch heeft de provincie besloten om het gebied buiten de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) te houden en buiten de gebieden die binnen de ruime jas regeling vallen. Dit vanwege het feit dat de provincie prioriteiten heeft moeten stellen voor de keuze voor invulling van de EHS en ruime jas regeling. Het gebied is niet begrensd in het gebiedsplan van Drenthe. Dit gebiedsplan is voor de inzet van extra geld voor natuurkwaliteit in het landelijke gebied in bepaalde gebieden. OP dit moment geldt dit niet voor de Smeerveense Loop. Omdat het gebied geen bestaande natuur is en niet als natuur- of beheersgebied of Ruime jas gebied begrensd is.

De provincie heeft samen met waterschap en de terreinbeheerders de werkgroep Bovenlopen Eelderdiep opgesteld. Dit is gebeurd vanwege het feit dat er plannen zijn om het benedenstrooms gebied aan te passen en om het gebied zo goed als mogelijk te herstellen naar de oorspronkelijke situatie. De partijen waren het er over eens dat er dan ook onderzoek moet worden gedaan naar het bovenstrooms deel van de waterlopen. De bovenlopen hebben invloed op het benedenstrooms gebied. Ook de Smeerveense Loop wordt in dit onderzoek betrokken. In de zomer van 2006 wordt de rapportage verwacht, nu kan gezegd worden dat de werkgroep zeker mogelijkheden in het gebied ziet.

De provincie stelt dat: Potenties voor natuur en landschap kunnen altijd ontwikkeld worden met andere middelen en door andere instanties of personen (binnen de functies die in Provinciaal Omgevingsplan II (POP II) zijn omschreven). Bijvoorbeeld de versterking van de gebiedskenmerken (POP II) of door gemeente (bijv. Het stadsparkproject dit is beleidsmatige grond. Nu is het gebied landbouwgrond, maar valt binnen de zone van het stadspark dus kan er wellicht vanuit het stadspark gezien nog iets worden gedaan.) of door waterschap of privaten. Hieruit blijkt dat de provincie open staat voor ideeën van andere personen en instanties. Maar houdt daarbij wel vast aan de functie die het gebied nu heeft. De Smeerveense Loop ligt in een gebied met agrarische functie.

De provincie Drenthe heeft de voorkeur omgebieden die binnen de EHS vallen eerst te ontwikkelen. Wanneer er wordt besloten om het gebied van de Smeerveense Loop te ontwikkelen moet er tijdens de planvorming ook aan recreatiemogelijkheden gedacht. Op die manier wordt het gebied ook voor omwonenden en recreanten aantrekkelijk, dit vergroot de belevingswaarde.

Kansen

De provincie staat open voor ideeën van andere partijen. Samenwerken in dit soort projecten is belangrijk. De provincie voert op dit moment ook onderzoek uit naar de bovenlopen van het Eelderdiep, de Smeerveense Loop is hier onderdeel van.

Belemmeringen

Op dit moment valt het onderzoeksgebied buiten de EHS en de subsidieregeling de “ruime jas”. Ook wordt er bij natuurontwikkeling prioriteit gegeven aan ontwikkeling van de EHS. De functie van het gebied is nu omschreven als agrarisch.

5.3 Gemeente Assen

De gemeente Assen heeft ambtelijk veel ideeën voor het gebied van de Smeerveensche Loop en hoe dit ontwikkeld kan worden. De gemeente Assen heeft voor de Westelijke stadsrandzone de Groene mal opgesteld. Gebieden die onder de Groene mal vallen, moeten veiliggesteld worden en kunnen ontwikkeld worden als dragende natuur- en landschapsstructuur. De huidige ecologische waarden en de ecologische kansen vormen het fundament. Eén van de essentiële punten daarbij is de cultuurhistorie. Het gebied rondom de Smeerveensche Loop valt onder de Groene mal. Dit betreft de westkant van het onderzoeksgebied. De es van Rhee en de dekzandrug ten oosten van de Smeerveensche Loop vallen niet onder de Groene mal. Middels de Groene Mal wordt het gebied veiliggesteld voor grootschalige woningbouw of de aanleg van bedrijventerreinen. De gemeente Assen stelt dat de aanleg van woningen of van een bedrijventerrein niet realistisch is, omdat de Smeerveensche Loop een bovenloop is en in een nat gebied is gelegen.

De gemeente Assen heeft ideeën over de aanpak van de Groene mal. De gemeente Assen heeft een zoekgebied bepaald waarbinnen de 200 hectare aan nieuwe natuur/groen kan worden gerealiseerd. De Smeerveensche Loop is één van de potentiële locaties binnen het zoekgebied. De gemeente heeft een gebied rondom de Smeerveensche Loop en een gedeelte van de Broekenloop aangewezen. Het gaat om een gebied van 189 hectare. Als mogelijk doel wordt een groot groen uitloopgebied aangegeven. De functie die aan het gebied dan wordt toegekend is die van natuur, waterretentie en recreatie, een gemengde functie.

Voor de inrichting heeft de gemeente Assen veel verschillende ideeën. Rijkswaterstaat heeft vrijwaringszones rondom de rijkswegen (o.a. A28) ingesteld. Dit in verband met de verdubbeling van de A28 op de langere termijn. Vanaf de A28, wordt ca. 100 meter ingesteld. De gemeente Assen heeft nog geen concrete ideeën over de invulling van het gebied. Een mogelijkheid is nat/ vochtige graslandontwikkeling. Er wordt gedacht aan een combinatie van natuur en extensieve recreatie, waarbij een oost-west fietsverbinding gerealiseerd kan worden. Het gebied kan als uitloop gebied voor de wijken Pittelo, Peelo en Marsdijk fungeren, waarbij wel zoveel mogelijk rust behouden blijft en goed wordt gezoned. De gemeente Assen denkt verder aan het vasthouden van water, het creëren van plas/ dras situaties en aan het herstellen van een verbinding tussen de vennetjes uit Peelo met de Smeerveensche Loop. Er hoeft niet volledige vastgehouden te worden aan de cultuurhistorie. Het laten meanderen van de Smeerveensche Loop is niet logisch aangezien het nooit heeft gemeanderd.

Kansen

De gemeente Assen denkt goed na over de mogelijkheden voor het gebied. Zij hebben ideeën en visies voor de Smeerveensche Loop. Ook denken ze breed mee aan de realiseerbaarheid van het project. Verder heeft de gemeente verschillende potentiële locaties voor de realisatie van 200 hectare aan natuur ingediend bij het Regiopark. De Smeerveensche loop is binnen het Regiopark als één van de geprioriteerde locaties aangewezen.

Belemmeringen

Er zijn nog geen bestuurlijke uitspraken over de ontwikkeling van het gebied gedaan, er zijn alleen ambtelijke ideeën naar voren gebracht. De officiële standpunten van de gemeente zijn niet naar voren gebracht.

5.4 Waterschap Noorderzijlvest

Op dit moment heeft het waterschap Noorderzijlvest geen beleidsvoornemens en geen plannen voor de ontwikkeling van de Smeerveensche Loop. Wat betreft functies zoals landbouw, natuur etc. is het waterschap Noorderzijlvest volgend naar de provincie Drenthe. De provincie Drenthe bepaald de functies in het gebied. Het waterschap Noorderzijlvest stuurt over het algemeen niet actief aan op functieverandering.

Het waterschap Noorderzijlvest geeft als idee voor ontwikkeling van de Smeerveense Loop dat de huidige loop natuurvriendelijke oevers krijgt met lichte glooiingen en dimensies. De loop moet meer gaan meanderen, op deze manier ontstaat er een meer natuurlijker aanzicht. Deze ontwikkelingen vinden dan plaats binnen enkele meters aan weerszijde van de beek. Op deze manier kunnen agrariërs blijven functioneren en krijgt de beek een iets natuurlijker aanzicht. Dit gaat hoogstwaarschijnlijk gepaard met verhoging van de natuurwaarden. Misschien zijn er ook mogelijkheden voor kleinschalige waterberging in het gebied die gecombineerd kunnen worden met voorgaande maatregelen. Voordat dit wordt uitgevoerd is over het algemeen nader inzicht, middels een hydrologisch model, noodzakelijk. Het waterschap gaat er nu vanuit dat het inlaatpunt bij Ter Aard gehandhaafd moet worden, zeker wanneer het gebied de agrarische functie blijft behouden.

Er is een werkgroep Bovenlopen Eelderdiep werkzaam. Deze werkgroep kijkt naar alle bovenlopen van het Eelderdiep waaronder de Smeerveense loop. Hierin participeren naast het waterschap het Drents Landschap, de provincie Drenthe en Natuurmonumenten.

Kansen

Wanneer het waterschap een plan opstelt voor de ontwikkeling van de Smeerveense Loop, proberen zij dit zo breed en waar mogelijk zo natuurvriendelijk mogelijk op te zetten. Er wordt gezocht naar de beste oplossing.

Belemmeringen

Het waterschap stuurt niet actief aan op functieverandering. Het waterschap heeft op dit moment geen plannen ter plaatse.

5.5 Stichting i.o. Landschapsontwikkeling Rhee-Ubbena (LoRU)

De stichting i.o. LoRU heeft als doel om zich in te zetten voor herstel, behoud en ontwikkeling van hun leefomgeving, namelijk de omgeving van Rhee, Ubbena, Zeijen en Ter Aard. Om op deze manier de verschillende cultuurhistorische- en landschappelijk waarden in het gebied niet verloren te laten gaan aan bijvoorbeeld woningbouw of infrastructuur, maar dat deze waarden juist versterkt worden. De stichting i.o. LoRU heeft daarom een plan opgesteld waarin 24 deelprojecten globaal worden uitgewerkt. Al deze deelprojecten hebben een algemeen doel, namelijk dat het natuurlijke evenwicht van het landschap hersteld wordt. Het herstel van het beekdal van de Smeerveense Loop is daar een deelproject van en wordt in dit onderzoek mede uitgewerkt. Het tweede project van LoRU wat uitgewerkt wordt is de es van Rhee.

De nu grotendeels gekanaliseerde beek moet weer natuurlijker worden wat betreft werking en uiterlijk. Ideeën om dit te verkrijgen zijn het aflaggen van de voedselrijke toplaag en het creëren van gradiëntverschillen. De inlaat ter hoogte van Ter Aard moet worden afgesloten zodat de Smeerveense Loop met gebiedseigen water wordt gevuld, dit door de processen van afspoeling en inzijging van de hoger gelegen zandruggen weer plaats te laten vinden. Het uiterlijk van de beek moet worden veranderd naar een beek met oevers die glooiingen bevatten op deze manier ontstaan hoogteverschillen en de loop moet weer een licht meanderend uiterlijk krijgen. Ook moet de loop verbreed worden en de bodem verontdiept. In het gebied worden gradiëntverschillen aangebracht door bijvoorbeeld hoogtes en laagtes, natte en droge situaties aan te brengen. Ook kunnen er in het gebied bosjes en kleine groepen grote bomen voor komen. Het gebied moet weer het uiterlijk van een brongebied krijgen zoals dat in de tijd voordat de mens ingreep ook was, een gebied waarin moerasvegetatie weer kan ontstaan. LoRU vindt dat er wel beheerd moet worden in het gebied, maar dan op een extensieve manier zoals beweiden door grazers als Schotse Hooglanders, schapen, pony's en geiten. Ook maaien is een optie. Door dit beheer, moet het gebied zoveel mogelijk een natuurlijk karakter krijgen en houden. LoRU vindt recreatie in het gebied geen probleem, maar bezoekers mogen

niet in ieder deel van het gebied, er moet ook rust en ruimte komen voor flora en fauna. LoRU ziet graag kinderen in het gebied spelen, maar ook wandelaars en fietsers.

Het tweede deelproject van LoRU is het herstellen van de es van Rhee. LoRU ziet graag dat de es weer meer zichtbaar in het landschap komt te liggen en dat er op de es op historische wijze wordt verbouwd. Er moet meer aandacht worden gegeven aan de cultuurhistorische elementen, deze moeten versterkt worden. Op die manier kunnen bezoekers van het gebied meer te weten komen over de historie van het gebied, dit kan bijvoorbeeld door het aanbrengen van informatiepanelen.

Kansen

De leden van LoRU vinden hun leefomgeving belangrijk en willen deze herstellen en heeft aandacht voor de cultuurhistorie van het gebied. LoRU heeft een belevingswaarde voor het gebied en wil deze vergroten, zij vinden de historie en natuurontwikkeling in het gebied belangrijk. LoRU wil ook bewoners van het omliggende gebied meer van het gebied laten zien. Dit door middel van recreatie mogelijkheden. Verder vinden zij dat de agrarische functie moet komen te vervallen, om natuurontwikkeling de kans te geven.

Belemmeringen

LoRU heeft in het onderzoeksgebied geen eigen grond in bezit, een groot deel van de percelen zijn in bezit van projectontwikkelaars. LoRU zet in op ontwikkeling in het gehele beekdal van de Smeerveense Loop, dit gebied valt nu buiten de regelingen EHS en ruime jas. Het beekdal heeft een agrarische functie.

5.6 Het Regiopark

Het is mogelijk voor de betreffende gemeenten en provincies projecten in te dienen voor uitwerking van het Regiopark. De gemeente Assen heeft een aantal verschillende projecten in het kader van het Regiopark ingediend. Eén van de projecten die is ingediend is een plan voor de ontwikkeling van het gebied rondom de Smeerveense Loop. Omdat dit project niet op korte termijn uitvoerbaar is (er is geen concrete planvorming en het gebied is in handen van projectontwikkelaars), heeft het op dit moment geen prioriteit gekregen. De projecten voor 2006 en 2007 zijn geprioriteerd; of de Smeerveense Loop voor de periode daarna geprioriteerd kan worden, hangt uiteraard af van de opzet van het project (welke mogelijkheden er voor het gebied opgesteld worden, daarbij moet gedacht worden aan recreatie mogelijkheden, water vast houden, etc) en de te verwachten resultaten (dat andere gemeentes baat hebben bij de ontwikkeling van het project, doordat zij medefinancierders zijn).

Kansen

Wanneer het project voldoet aan de speerpunten van het Regiopark kan deze subsidie leveren voor de uitvoering van het project (45% van de totale kosten worden gefinancierd door het Regiopark). Wanneer het project in het uitvoeringsprogramma wordt opgenomen, heeft het project ook voldoende draagvlak.

Belemmeringen

Het regiopark heeft een beperkt budget. Het hangt af van de verschillende partijen of zij vinden dat het project uitgevoerd moet worden, dat houdt in dat betreffende gemeenten en provincies baat moeten hebben bij de uitvoering van de projecten. Kortom; het moet gaan om projecten met regionale meerwaarde.

5.7 Stichting Het Drentse Landschap

Stichting Het Drentse landschap vindt het een goed initiatief dat er aandacht wordt geschonken aan natuur en natuurontwikkeling, waarbij cultuurhistorische elementen behouden blijven. Op dit moment is de stichting Het Drentse landschap bezig om het Bongeveen te herstellen, waarbij tevens waterberging gerealiseerd wordt. De Smeerveense Loop kan ook geschikt zijn als waterbergingsgebied. De Stichting Het Drentse Landschap zegt dat zij waarschijnlijk geen grond rondom de Smeerveense Loop in eigendom krijgen, tenzij het wordt begrensd in de Relatienota als zijnde EHS. Een idee voor het gebied is om in te spelen op recreatie, omdat dat een van de belangrijkste inkomstenbronnen is voor de provincie Drenthe. Het gebied is zeer geschikt voor aanleg van fiets- en wandelpaden die aansluiten op routes ten westen, noorden en oosten van Assen.

Een ander principe waar de Stichting Het Drentse Landschap vaak vanuit gaat is om een gesloten kringloop te creëren, die vroeger ook in het gebied werd gehanteerd. Voor de Smeerveense Loop kan dit ook geschikt zijn. Hooilanden op de lagere delen bij de beek en graanakkers op de hoger en drogere gelegen delen. Wanneer het graan geoogst wordt kan het gevoerd worden aan de koeien. De mest die de koeien produceren kan weer verwerkt worden op de gras- en akkerlanden. Zo ontstaat een gesloten cyclus. In graanlanden kunnen kruiden zich ontwikkelen, wat een kleurrijk geheel teweeg brengt en specifieke faunasoorten aantrekt. Hierbij moet gedacht worden aan Korenbloem en Kamille. Een structuur als deze is typisch Drents. De meest wenselijke optie voor het gebied is het gebied in de zomer droog te houden en in de winter nat te houden, met gebiedseigen water. De inlaat kan het beste komen te vervallen.

Kansen

De Stichting Het Drentse Landschap heeft veel kennis in huis voor natuurontwikkeling en hoe dit bij het publiek aan kan slaan. Zij passen oude typisch Drentse methodes toe en zorgen daarbij dat cultuurhistorie niet vergeten wordt.

Belemmeringen

De Stichting Het Drentse landschap wordt waarschijnlijk nooit grondeigenaar in het gebied.

5.8 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn de onderzoeksvragen 4 en 5 beantwoord. Uit de vraag welke mogelijkheden de betrokken partijen zien voor natuurontwikkeling in het gebied van de Smeerveense Loop zijn een aantal overeenkomsten en verschillen. Het waterschap Noorderzijlvest en Stichting Het Drentse Landschap kunnen in het gebied niets uitvoeren en alleen ideeën geven voor de inrichting. Het waterschap Noorderzijlvest krijgt opdracht van de provincie Drenthe en stuurt zelf niet aan op plannen voor natuurontwikkeling. De Stichting Het Drentse Landschap heeft geen percelen in het gebied in beheer en ontwikkeld daarom ook geen plannen. Op dit moment ziet Staatsbosbeheer ook geen mogelijkheden, omdat de percelen geen prioriteit hebben vanwege de beperkte afmetingen van het gebied. De provincie Drenthe en de gemeente Assen zien wel mogelijkheden voor ontwikkelingen en willen tijdens de planvorming ook ideeën en gedachten horen van andere organisaties. Op deze manier kunnen de bovengenoemde partijen toch meedenken in de plannen. Uit de standpunten blijkt dat de betrokken partijen mogelijkheden zien voor natuurontwikkeling en hier graag samen aan willen werken. Belangrijk dat mogelijkheden voor water vasthouden en recreatie in de uitwerking wordt meegenomen. Ook moet er gedacht worden aan de vrijwaringszone die door Rijkswaterstaat is opgesteld vanwege toekomstige plannen voor de uitbreiding van de A28. De vraag of het gebied de agrarische functie moet behouden wordt verschillend beantwoord, dit moet tijdens de inrichtingsplanvorming worden besloten. Maar voor natuurontwikkeling is het belangrijk dat de agrarische functie in natuur functie wordt gewijzigd.